

Openbare vergadering Commissie Cultuurhistorie Rheden-Rozendaal | 10 december 2019

Aanwezig: de heren *Idema* (voorzitter) *Crols* en *Heersche* (leden), mevrouw *Allersma* en *Broer* (leden), de heer *Van der Hoeven* (toehoorder), mevrouw *Buijs* en *Van de Hulsbeek* (gemeente Rheden), de heer *Schellevis* en de heer *Andela* (secretaris, gemeente Rheden).

1. Opening

De heer *Idema* opent de vergadering.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

- Oranjestraat 74, Velp
De heer *Andela* meldt dat Oranjestraat 74 inmiddels is aangewezen als gemeentelijk monument, na het plaatsingsadvies van de commissie. Er is nog een dialoog met de eigenaar over de aanpassingen.
- Tellegenlaan 2, Dieren
De heer *Andela* meldt dat het ook de verwachting is dat Tellegenlaan 2 in Dieren, de voormalige Willem Kölling Nutskleuterschool, aangewezen zal worden.

3. Definitieve versie gebiedspaspoort Laag-Soeren

De heer *Idema* vraagt wat de belangrijkste verschillen zijn met de vorige versie van het paspoort. Hoe reageerden de inwoners tijdens de inloopavond op de 28^e oktober op het paspoort, en wat vonden grote partijen zoals Natuurmonumenten en het Waterschap er van? *Mevrouw Van de Hulsbeek* vertelt dat deze professionele partijen positief waren over de procesaanpak, en dat ze benieuwd waren naar de inbreng van bewoners. Natuurmonumenten was aanvankelijk van mening dat de gemeente cultuur en natuur teveel als tegengestelde belangen zag, en zij verzocht de toonzetting aan te passen. Dat is gebeurd. Het Waterschap en de gemeente merken dat bij klachten over de beek vaak de gemeente wordt benaderd; het Waterschap is onzichtbaarder. Besproken is hoe om moet worden gegaan met klimaatadaptatie; water vasthouden is natuurlijk lastig te combineren met de wens een stromende beek te hebben. Het Waterschap en de gemeente konden elkaar daar goed in vinden. Bewoners zouden graag zien dat het project een voortzetting krijgt qua aanpak, deze heeft inmiddels eigenlijk een soort platform voor raadpleging opgeleverd.

De heer *Idema* wijst erop dat het stuk veel herhaling bevatte; wat is daarmee gebeurd? *Mevrouw Van de Hulsbeek* antwoordt dat het stuk nu bestaat uit 3 delen: in het eerste de historische ontwikkelingen met de bouwstenen en de kernwaarden, deel 2 met de opgaven die uit de avonden zijn gekomen, en deel 3 met de randvoorwaarden en richtlijnen voor de toekomst. Daardoor zijn er minder dubbelingen en is het stuk helderder geworden.

De heer *Heersche* stelt dat een aantal opmerkingen uit de vorige vergaderingen goed zijn verwerkt, bijvoorbeeld m.b.t. wegen en erven.

Mevrouw Allersma vraagt wat de status van het document is. Is het te gebruiken als leidraad of toetsingskader? *Mevrouw Van de Hulsbeek* antwoordt dat het stuk formeel geen status heeft, maar dat het wel handvatten geeft bij de meningsvorming over ontwikkelingen. Het paspoort is eigenlijk te zien als een tussenstadium tussen de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

De heer *Crols* en mevrouw *Broer* spreken hun waardering uit. Het paspoort voorziet in een behoefte, en bevat alle informatie die nodig is om ontwikkelingen te kunnen sturen. De 3-deling in het stuk spreekt aan zo stelt de heer *Idema*. Heeft de terugkoppeling naar de inwoners van Laag-Soeren nog veel opgeleverd? *Mevrouw Van de Hulsbeek* antwoordt dat er de nodige reacties zijn binnengekomen, die nu gebundeld worden en aan het einde van deze week naar de opsteller van het paspoort gaan

om in het definitieve stuk verwerkt kunnen worden. De *heer Idema* concludeert dat de commissie heel content is met het paspoort en geen conceptversie meer hoeft te zien.

4. Voorlopig ontwerp Park Daalhuizen in Velp

Het VO wordt voor wat betreft het proces toegelicht door de projectleider, de *heer Schellevis*, en voor de inhoud door *landschapsarchitect* mevrouw Van de Hulsbeek.

In 2017 is Daalhuizen bij de commissie besproken; de aanleiding daarvoor was de reconstructie van de Daalhuizerweg, waarbij het plan ontstond om het hemelwater van de weg te laten infiltreren in het park. De riolering stroomde namelijk bij hevige regenval over, waardoor er afvalwater in de vijvers terecht kwam. Nu is overigens ook het plan om de riolering van de Componistenwijk aan te pakken en ook het hemelwater van hier af te voeren naar het park.

Bij de behandeling destijds is gesuggereerd cultuurhistorisch onderzoek te doen. Dit is de basis geweest voor de parkvisie. Toen is ook het verzoek van buiten gekomen om in het park een beweegtuin te creëren. En de vraag van nazaten van de Velpse kunstenaar Piet Slegers om het kunstwerk De Bron dat bij het voormalige Vitensgebouw lag in te passen in het park. Beide wensen zijn meegenomen in een visie voor het park, opgesteld door Stichting in Arcadië (SiA) die ook het historisch onderzoek uitvoerde. De visie is op 13 december 2018 met het onderzoek gepresenteerd aan de inwoners. De reacties zijn verwerkt in een verslag, dat op 23 april is vastgesteld.

Er was wel wat weerstand in de wijk, o.a. bij een raadinformatiebijeenkomst in juni 2019. In juli is er daarom een gesprek geweest met 2 bewoners en de secretaris van de Belangenvereniging Daalhuizen. Na de zomervakantie heeft Peter Verhoeff van SiA in 3 avonden met een werkgroep van 10 bewoners een ontwerp gemaakt. Op 25 november is het voorlopig ontwerp door Verhoeff gepresenteerd aan de inwoners. Er waren ruim 500 mensen uitgenodigd en daarvan waren er 50 tot 60 aanwezig. Het was een positieve avond met een paar kritische noten. Bewoners hebben nu tot 20 januari de tijd om te reageren. Ook die reacties worden weer verwerkt en voorgelegd aan het college.

De belangrijkste kritische noot betrof een aantal te kappen bomen uit de jaren '80. Door de kap wordt Daalhuizen weer meer een landschapspark en minder een bos. Sommige bewoners begrijpen dat; andere niet. Projectwethouder Marc Budel streeft naar een groot draagvlak. Vaststelling van het ontwerp in het college wordt in maart/ april verwacht. Een planning voor de werkzaamheden is nog lastig te maken, want niet voor alles is geld. Wel voor de wadi's. De gemeente probeert bij de uitvoering daarom werk met werk te maken, bijvoorbeeld bij het verleggen van de paden.

Mevrouw Van de Hulsbeek licht toe dat de visie is uitgewerkt in een inrichtingplan, waarvoor de uitgangspunten waren: een integraal parkontwerp, een goede inpassing van de wadi's met respect voor het historisch parkontwerp, een nieuw padenontwerp zodat een rondgang ontstaat, visualisatie van het huis en het koetshuis. Een zichtlijn tussen het huis en de Arnhemsestraatweg is verdwenen door een laantje dat op de grote weide is aangeplant is in de jaren 80. Het idee is dit laantje met kappen te onderbreken, met als doel weer een grote parkweide te creëren met hier en daar bomen erin, vergelijkbaar met Sonsbeek. Ook is het de bedoeling de entrees weer allure te geven en de nieuwe entree weer op oude plek te situeren. Het wadisysteem wordt groter dan het park zelf. Wadi's worden vormgegeven als een lichte welving onderaan bij Arnhemsestraatweg. Noodzakelijke verharding wordt uitgevoerd in veldkeien in cement om uitslijten te voorkomen. Daar waar een wadi een pad kruist, verandert de verharding van het pad (natuursteen) om zichtbaar te maken. Een belangrijk onderdeel is het plaatsen van een hek om het hele park heen, zoals het altijd was. De klacht van bewoners dat er door het park gefietst wordt, is daarmee ook verholpen.

Toevoegingen aan het park worden vooral geconcentreerd rond de huisplaats. Ter plaatse van het koetshuis wordt een beweegtoestel in een beweegtuintje geplaatst. Dat was een idee van bewoners en een fysiotherapeut. Het koetshuis is ook een mooie zitplek, met taxushagen als afbakening. Vlak buiten het koetshuis staan nog enkele duikelrekken.

De huisplaats is verder uitgewerkt als bloementuin. Er is subtiel gebruik gemaakt van reliëf. Kamers zijn vormgegeven als bloemenvelden, iets verheven met een stalen kader. De beplanting is prairieachtig. Verder is het een idee iets te doen met informatie, bijvoorbeeld op een paneel. Er is door bewoners een terechte opmerking gemaakt over toegankelijkheid waar de gemeente zeker iets mee zal doen. Het kunstwerk Blau Himmelhoch wordt verplaatst om de huisplaats vrij te krijgen en wordt opgeknapt.

Het beplantingsplan bestaat verder uit verschillende onderdelen: de onderlaag is nu vooral intensief gemaaid gazon, maar wordt meer kruidenrijk: naast de paden wordt een strook van 1,5m intensief gemaaid, maar daarbuiten is meer bloemrijk grasland. Met stinzenbeplanting en meer kleurrijke heesters aan de randen wordt meer kleur toegevoegd aan de voormalige buitenplaats. In de wadi's komt een meer waterminnende beplanting. Alle gekozen planten zijn inheems.

De *heer Heersche* vraagt waarom het waterkunstwerk in het ontwerp is verdwenen. De *heer Schellevis* antwoordt dat de familie Snellenburg die eigenaar is van de grond geen medewerking wil verlenen aan plaatsing.

Mevrouw Broer ondersteunt de dunning van de bomen, maar vraagt of de te verwijderen bomen niet te herplanten zijn. De *heer Schellevis* antwoordt dat dat wel heel duur is. Samen met een collega is hij aan het onderzoeken of met name de eikenbomen wel te verplanten zijn.

De *heer Heersche* merkt op dat de vulkaansteen wel opviel, maar dat die inderdaad goed samen gaat met een prairiebeplanting. Hij heeft bij een eerdere behandeling van Daalhuizen zelf ook dunning van de bomen gesuggereerd – dat is noodzakelijk - maar vindt de argumentatie voor het totaal aan te kappen bomen nu nog niet sterk genoeg. En dat is wel nodig om het draagvlak onder de bewoners te behouden. De kap zou maatwerk moeten zijn, op basis van goed onderzoek. Wordt het altijd beter als je een boom weghaalt? Er wordt teveel geur en kleur uit het park gehaald. De legenda van de bomentekening op pagina 36 is onduidelijk en verwarrend. De te kappen hemelboom betreft het park juist bij de Arnhemsestraatweg. En komt de rode beuk die verplaatst wordt niet te dicht op de hulsteik te staan? Want rode beuken kunnen echt gigantisch groot worden. Een hulsteik is sowieso een hele markante boom. In het rapport staat deze boom nu nog als te kappen, maar dat klopt niet. Wat gebeurt er als je de esdoorn aan de Arnhemsestraatweg weghaalt? Kijk je dan op het viaduct?

De *heer Schellevis* antwoordt dat de esdoorn een zaailing is op het terrein van de familie Snellenburg. Die wil ook graag van de boom af. Ook de rododendrons zullen hier verdwijnen. De *heer Heersche* begrijpt dat, maar denkt dat het richting de bewoners wel een lastig verhaal is.

Mevrouw Allersma vraagt of bezoekers straks vanaf de bankjes op de huisplaats uitzicht hebben, of tegen de beplanting aankijken. De *heer Andela* stelt dat er bij een zichtlijn sprake is van een wederzijdse relatie. Wordt er ook een hoogteaccent gecreëerd bij de huisplaats? *Mevrouw Van de Hulsbeek* antwoordt dat dit een goede opmerking is, maar dat de bewoners niet zo open staan voor een hoogteaccent. De *heer Crols* merkt op dat er meerdere, inmiddels lege huisplaatsen succesvol gevisualiseerd zijn ten westen van Arnhem. Bijvoorbeeld de Duno. Er is daarbij ook onderzoek gedaan naar goede oplossingen. De gekozen oplossing lijkt erg op dit voorstel en werkt goed. De *heer Idema* heeft het idee dat een kleine verhoging goed werkt. En de bloemen zie je straks ook.

Mevrouw Allersma stelt dat de parkweide sinds het midden van de 19^e eeuw al geen echte grote weide meer is geweest. Verder valt op dat het koetshuis vroeger in een bloemenweide stond; niet in een strak gazon. Naar het huis toe was de laanstructuur heel dicht; nu staan er om en om bomen. Wordt hier juist bijgeplant?

De *heer Schellevis* antwoordt: het is niet de bedoeling om terug te gaan naar één fase uit de geschiedenis van het landgoed, dat een arboretumachtig karakter had. Het landgoed is goed onderzocht door SiA en het is jammer dat Peter Verhoeff als architect niet aanwezig is bij de behandeling, omdat hij ongetwijfeld goed antwoord kan geven op de vragen. Is het een idee dat een delegatie van de commissie samen met Verhoeff het park bezoekt?

Dat vindt de commissie een goed idee. De *heer Idema* stelt voor het resultaat van dat bezoek bij een volgende vergadering aan de commissie terug te koppelen.

5. Herziene redengevende omschrijving Zutphensestraatweg 26 in Ellecom

De *heer Crols* verlaat vanwege eerdere betrokkenheid bij dit dossier de vergadering.

Mevrouw Buijs licht het agendapunt toe. Als gevolg van plaatsing van zonnepanelen op het koetshuis - zonder vergunning - ontstond een discussie over de omvang van de bescherming. Het koetshuis wordt namelijk genoemd in de redengevende omschrijving, maar de eigenaar stelde dat het niet beschermd is omdat er in 1999 op dit onderdeel bezwaar is gemaakt op de aanwijzing. MAB heeft destijds een contra-expertise uitgevoerd, waaruit bleek dat het koetshuis al zo gewijzigd was dat het inderdaad feitelijk niet monumentwaardig was. Die bevinding is echter nooit bekrachtigd in een gewijzigd B&W besluit. De gemeente beoogt dat nu te repareren met een gewijzigd besluit, en vraagt daarom opnieuw advies aan de commissie over de gewijzigde redengevende omschrijving.

Mevrouw Allersma vraagt of de omschrijving nog actueel is. *Mevrouw Buijs* antwoordt dat dat het geval is.

Na beraadslaging met de andere leden concludeert de voorzitter dat de commissie positief adviseert op plaatsing van het huis als gemeentelijk monument.

6. Commissiebesluit mandatering ambtelijke secretarissen

De *heer Andela* geeft een toelichting op dit agendapunt.

In de afgelopen periode is gebleken is dat er behoefte bestaat aan een extra vorm van advisering: het gemandateerde advies. Deze vorm bestaat al langer in o.a. Amsterdam en Groningen, waar respectievelijk geadviseerd wordt door een ambtelijk secretaris namens de Amsterdamse Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, en door deskundige ambtenaren getoetst wordt onder verantwoordelijkheid van de onafhankelijke Groningse Stadsbouwmeester.

Ook in Rheden ziet de commissie de meerwaarde van een dergelijke laagdrempelige, snelle advisering bij kleinere plannen die betrekking hebben op restauratietechniek, verduurzaming, de nadere uitwerking van door de commissie gestelde voorwaarden aan een plan en het plaatsen van zonnepanelen. Deze werkwijze sluit goed aan op het continue streven van het college om de procedures zo eenvoudig mogelijk vorm te geven. Bovendien wordt zo voorgesorteerd op de Omgevingswet die in 2021 in werking treedt en het gemeentelijke project Maatwerk voor Monumenten dat aan monumenteigenaren maatwerk-verduurzamingsadviezen zal aanbieden.

Gezien het bovenstaande besluit de commissie unaniem *mevrouw Buijs* en de *heer Andela* aan te wijzen als gemandateerd-secretaris voor die plannen waarover de mening van de commissie als bekend mag worden beschouwd.

Een brief met deze strekking, gericht aan het college, wordt door de voorzitter ondertekend.

Mevrouw Allersma vraagt of er t.b.v. het mandaat nog iets geregeld moet worden in de verordening m.b.t. de commissie. De *heer Andela* merkt op dat dat niet strikt noodzakelijk is, omdat de commissie onafhankelijk is en zelf kan besluiten bepaalde adviezen te mandateren. Maar het is wel beter deze vorm ook te verankeren in de verordening. Dat zal straks bij de verandering van de verordening t.b.v. de Omgevingswet worden meegenomen.

7. Vaststelling verslag vergadering 8 oktober 2019

N.a.v. het verslag wordt opgemerkt dat er weliswaar een datumprikket voor de vergaderingen in 2020 is rondgestuurd, maar dat daarin een excursiedatum miste. De *heer Andela* zal zo'n datum nog gaan plannen.

Mevrouw Allersma merkt op dat er bij de verslaglegging van de rondvraag staat dat zij suggereert het Apeldoorns kanaal als thema te adopteren bij een thematische inventarisatie van gemeentelijk monumentwaardige zaken. Zij vindt 'suggereren' echter te vrijblijvend en zou graag zien dat dat dit woord wordt veranderd in 'adviseren'.

De *heer Heersche* merkt op dat hij bij de behandeling van het paspoort voor Laag-Soeren positiever was dan nu lijkt. Hij vond het een genot om te lezen.

Het verslag wordt vastgesteld met inachtneming van de opmerkingen.

Afgesproken wordt verder toekomstige vergaderingen zo vorm te geven dat aan het einde van de behandeling van een agendapunt de voorzitter namens de commissie een conclusie trekt. Die wordt als advies opgenomen in het verslag.

8. Rondvraag

Mevrouw Broer vertelt dat zij binnenkort een maand naar het buitenland is. Zij wordt vervangen door de *heer Crols* en een andere collega.

Mevrouw Allersma vraagt of er al iets bekend is over de Dierense sluis. De *heer Andela* antwoordt dat het Waterschap positief tegenover plaatsing staat.

De *heer Crols* merkt op dat er 4 verkenningen door de RCE zijn gepubliceerd, o.a. over Post 65 architectuur, militair erfgoed, archeologie en herinneringserfgoed. Het lijkt goed om daar een volgende vergadering op terug te komen. Het Gelders Genootschap is aan het kijken of er wellicht een provincie dekkende verkenning uitgevoerd kan worden. Hij stuurt de rapporten door.

De *heer Andela* licht kort de uitkomsten van de duurzaamheidsenquête onder monumenteigenaren en de gemeentelijk ideeën m.b.t. haar project Maatwerk voor Monumenten toe.

De *heer Idema* verzoekt een datum voor de volgende vergadering te plannen en sluit de vergadering.